

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Презентація з дисципліни «Кримінальне право України»
на тему «Підстави звільнення від кримінальної
відповідальності»

ПЛАН

ВВЕДЕННЯ

1. Поняття та правові підстави звільнення особи, яка вчинила злочин, від кримінальної відповідальності.
2. Умови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям та примиренням винного з потерпілим.
3. Умови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки та із зміною обстановки.
4. Умови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

ВСТУП

- ❑ Злочинність являє собою складне соціальне явище, що має свої об'єктивні причини і умови. Здійснення на сучасному етапі задачі зниження рівня злочинності можливо лише шляхом правильного застосування в боротьбі з правопорушниками заходів громадського впливу і державного примусу, правильної координації діяльності громадськості і державних органів.
- ❑ В комплексі заходів направлених на скорочення і ліквідацію злочинності в нашій державі важливе значення має і кримінальне законодавство.

В КК України неодноразово використовується поняття «звільнення від кримінальної відповідальності». Про звільнення від кримінальної відповідальності йдеться й у деяких статтях Особливої частини КК України. Проте КК України ніде не розкриває цього поняття. Системне і логічне тлумачення Закону дає підставу вважати, що КК України під звільненням від кримінальної відповідальності розуміє звільнення лише від майбутньої, потенційної відповідальності. Що ж стосується звільнення від реальної кримінальної відповідальності, то Закон використовує тут поняття «звільнення від покарання».

ЦЕ ПОЯСНЮЄТЬСЯ ТИМ, ЩО КРИМІНАЛЬНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ РЕАЛІЗУЄТЬСЯ В ТРЬОХ
ФОРМАХ, А САМЕ:

➔ 1) не пов'язаній з призначенням винному покарання;

➔ 2) пов'язаній з призначенням покарання, але без його
реального відбування;

➔ 3) пов'язаній з відбуванням призначеного
покарання.

□ Тому звільнення від реальної кримінальної відповідальності - це звільнення від покарання, тобто від його призначення або відбування. В усіх інших випадках має місце звільнення від майбутньої, потенційної кримінальної відповідальності.

❖ З метою повного розкриття теми лекції, було визначено ряд питань розгляд яких, повинно в своїй сукупності повноцінно розглянути основні та концептуальні положення з цієї теми, а саме:

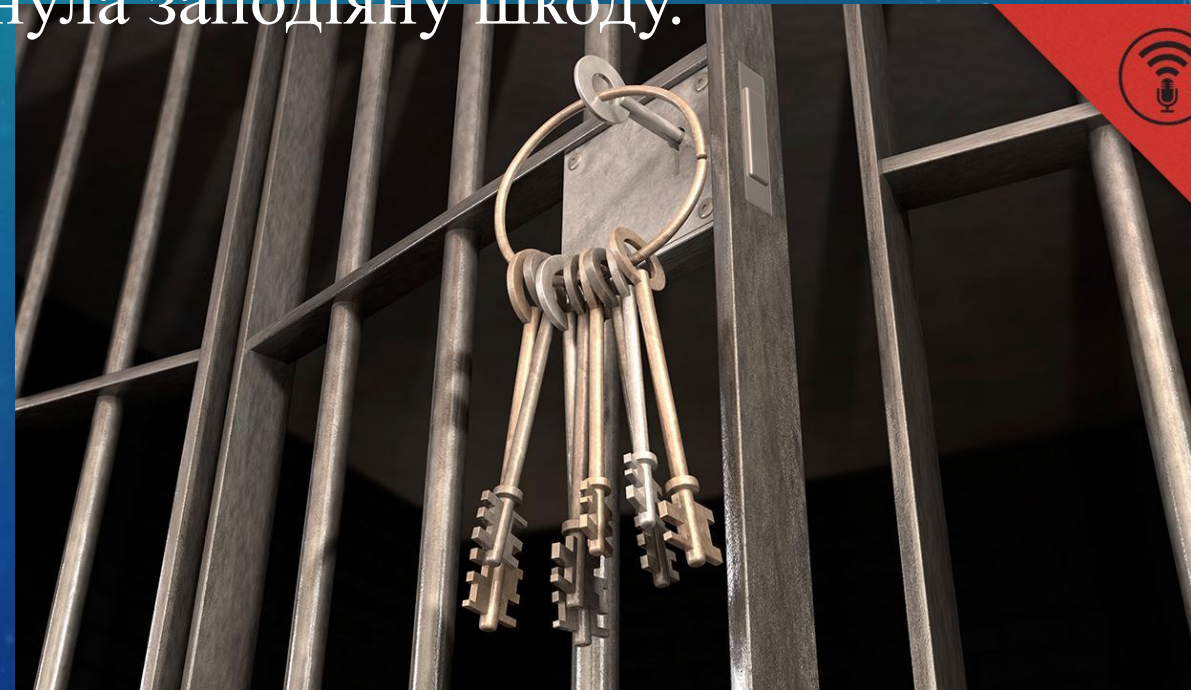
1. Поняття, підстави та види звільнення від кримінальної відповідальності.

2. Характеристика окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності.

Стаття 46. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим

Особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду.

(Стаття 46 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 270-УІ від 15 квітня 2008 р.)

1. Передумовою звільнення особи від кримінальної відповідальності за ст. 46 КК є вчинення нею вперше злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості (див. коментар до ст. 45 КК). Хоча ст. 46 КК і не передбачає формальних обмежень щодо кола злочинів невеликої тяжкості та необережних злочинів середньої тяжкості, вчинення яких може виступати зазначеною передумовою, але такі обмеження фактично існують, виходячи із змісту ст. 46 КК та її цільового призначення.

Зміст ст. 46 КК свідчить, що передумовою звільнення від кримінальної відповідальності може бути лише такий злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, яким шкода заподіяна певному потерпілому, тобто фізичній особі, якій заподіяна моральна, майнова або фізична шкода, а також юридичній особі, якій зазначеними злочинами завдано матеріальної шкоди (ч. 1 ст. 55 КПК). В останньому випадку від імені юридичної особи повинен діяти її представник (ст. 58 ЦПК).

Виходячи із цільового призначення ст. 46 КК, яка передбачає відмову саме держави від свого повноваження щодо покладання кримінальної відповідальності на осіб, винних у вчиненні злочинів, перелік злочинів невеликої тяжкості та необережних злочинів середньої тяжкості, що можуть бути передумовою звільнення від кримінальної відповідальності за ст. 46 КК, обмежується як за колом потерпілих, так і за колом їх суб'єктів.

❑ Так, не є такою передумовою вчинення зазначених злочинів особами, які були уповноважені на виконання функцій публічної влади, зокрема:

1) представники влади (наприклад, при зловживанні владою, якщо це спричинило істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян - ч. 1 ст. 364 КК; при завідомо незаконному затриманні або незаконному приводі - ч. 1 ст. 371 КК тощо);

військовослужбовці (наприклад, при невиконанні наказу - ч. 1 ст. 403 КК)

Так само не є зазначеною передумовою вчинення злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості, потерпілим від якого є зазначені особи, тобто представник влади (наприклад, при вчиненні йому опору під час виконання службових обов'язків - ч. 1 ст. 342 КК, працівник правоохоронного органу при умисному знищенні або пошкодженні його майна у зв'язку з виконанням службових обов'язків - ч. 1 ст. 347 КК тощо)

3. Умови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки та із зміною обстановки.

Особа звільняється від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених законом України про кримінальну відповідальність.

2. Особі, яка підозрюється, обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення та щодо якої передбачена можливість звільнення від кримінальної відповідальності у разі здійснення передбачених законом України про кримінальну відповідальність дій, роз'яснюється право на таке звільнення.

3. Підозрюваному, обвинуваченому, який може бути звільнений від кримінальної відповідальності, повинно бути роз'яснено суть підозри чи обвинувачення, підставу звільнення від кримінальної відповідальності і право заперечувати проти закриття кримінального провадження з цієї підстави.

У законі передбачені наступні підстави для закриття провадження зі звільненням особи від кримінальної відповідальності у зв'язку:

1) з дійовим каяттям (ст. 45 КК);

2) з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК);

3) з передачею особи на поруки колективу підприємства, установи чи організації (ст. 47 КК);

4) зі зміною обстановки (ст. 48 КК)

5) із закінченням строків давності (ст. 49 КК);

6) із застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру (ст. 97 КК).

Стаття 286. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності

- ❑ 1. Звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення здійснюється судом.
- ❑ 2. Встановивши на стадії досудового розслідування підстави для звільнення від кримінальної відповідальності та отримавши згоду підозрюваного на таке звільнення, прокурор складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності та без проведення досудового розслідування у повному обсязі надсилає його до суду.
- ❑ 3. Перед направленням клопотання до суду прокурор зобов'язаний ознайомити з ним потерпілого та з'ясувати його думку щодо можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності.
- 4. Якщо під час здійснення судового провадження щодо провадження, яке надійшло до суду з обвинувальним актом, сторона кримінального провадження звернеться до суду з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності обвинуваченого, суд має невідкладно розглянути таке клопотання.

Закриття кримінального провадження у зв'язку з названими нереабілітуючими підставами проходить декілька процедурних етапів:

1) попереднє притягнення особи як підозрюваного та роз'яснення суті обвинувачення;

3) отримання письмової згоди особи на звільнення від кримінальної відповідальності (ч. 2 ст. 286, ч. 1 ст. 287 КПК);

5) ознайомлення підозрюваного, його захисника, потерпілого або його представника з клопотанням та з'ясування думки потерпілого щодо можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності (ч. 3 ст. 286 КПК);

2) роз'яснення прав підозрюваного, передбачених КПК, зокрема роз'яснення суті правових наслідків рішення, яке приймається, право заперечувати проти закриття кримінального провадження за цією обставиною та ознайомлюватися зі всіма матеріалами провадження, про що складається відповідний протокол;

2. Звільнення від кримінальної відповідальності допускається лише за наявності достатніх доказів винуватості особи у вчиненні конкретного кримінального правопорушення, у зв'язку з чим вона повинна бути притягнута як підозрюваний. У разі відсутності таких достатніх доказів кримінальне провадження продовжується і може бути закрито тільки на підставах, що вказані в ст.ст. 283, 284 КПК.

3. Після складення прокурором клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності він без проведення досудового розслідування у повному обсязі надсилає його разом з кримінальним провадженням та письмовою згодою особи на звільнення від кримінальної відповідальності до суду.

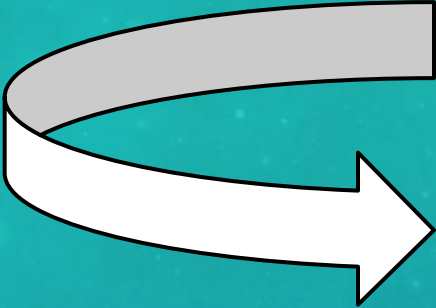
4. Якщо звільнення від кримінальної відповідальності стосується не всіх осіб, які притягнуті як підозрювані в одному й тому ж провадженні, то матеріали щодо осіб, відносно яких передбачається звільнення від кримінальної відповідальності, виділяються в окреме провадження і воно разом з клопотанням направляється до суду.

5. Підозрюваний, обвинувачений може бути судом звільнений від кримінальної відповідальності, а кримінальне провадження щодо нього закрито у випадках вказаних вище, як на стадії досудового розслідування, так і на стадії судового розгляду, але при надходженні кримінального провадження до суду з обвинувальним актом на підставі ч. 4 ст. 286 КПК

Отже, особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності з передачею її на поруки, якщо:

- 1) особа вчинила злочин вперше;
- 2) вчинений злочин належить до злочинів невеликої або середньої тяжкості;
- 3) мається клопотання колективу підприємства, установи чи організації про передачу підсудного на поруки такому колективу;
- 4) є об'єктивні дані про те, що винна особа, щиро покаявшись у вчиненні злочину, виконає умови, пов'язані з її передачею на поруки і не вчинить нового злочину.

Стаття 287. Клопотання прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності

У КЛОПОТАННІ ПРОКУРОРА ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВКАЗУЮТЬСЯ:

- 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;
- 2) анкетні відомості підозрюваного (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);
- 3) прізвище, ім'я, по батькові та займана посада прокурора;
- 4) виклад фактичних обставин кримінального правопорушення та його правова кваліфікація з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність та формулювання підозри;
- 5) розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, та відомості про її відшкодування;
- 6) докази, які підтверджують факт вчинення особою кримінального правопорушення;
- 7) наявність обставин, які свідчать, що особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності, та відповідна правова підстава;
- 8) відомості про ознайомлення з клопотанням потерпілого та його думка щодо можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності;
- 9) дата та місце складення клопотання

ДО КЛОПОТАННЯ ПРОКУРОРА ПОВИННА БУТИ ДОДАНА ПИСЬМОВА ЗГОДА ОСОБИ НА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.

1. У ч. 1 коментованої статті докладно перераховані відомості, які мають бути втілені в клопотанні прокурора про звільнення особи від кримінальної відповідальності і закриття кримінального провадження. Цей перелік стосується всіх випадків звільнення особи від кримінальної відповідальності, а конкретний зміст клопотання прокурора залежить від тих чи інших підстав та умов звільнення і закриття кримінального провадження. Розглянемо це питання більш детально.

2. Матеріально-правовими підставами звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям, тобто активними позитивними пост-кримінальними діями, є згідно зі ст. 45 КК: а) щире каяття; б) активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення; в) повне відшкодування завданих нею збитків або усунення заподіяної шкоди (виконанням робіт чи наданням допомоги у лікуванні і т. ін.). Неповне з'ясування судом зазначених обставин при вирішенні питання про закриття провадження тягне за собою скасування судового рішення (див. Ухвалу колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 19.12.2006 р.).

ВИСНОВОК

Отже, мету й завдання курсової роботи були виконані. Розглянуто питання становлення, зміни й подальшого розвитку кримінально-правового інституту звільнення з кримінальної відповідальності; вивчені суть і поняття звільнення з кримінальної відповідальності, його правова природа; охарактеризовані види й підстави звільнення з кримінальної відповідальності.

У кодексі КК РФ на відміну КК РРФСР 1960 р. норми, присвячені визволенню від кримінальної відповідальності, виділено на самотійну главу (>гл.11). Отже, проведена чітка межа між визволенням від кримінальної відповідальності держави і визволенням від покарання (>гл.12). Заперечити певна розбіжність між тими видами звільнення - отже заперечувати наявність властивою їм кримінально-правової специфіки. Але й будувати між тими видами звільнення нездоланий бар'єр, що робиться теоретично кримінального права, було також принципово неправильно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ПОСТАЧАННЯ ТА ЛІТЕРАТУРИ

- 1) Савкін А.В. Удосконалення норм кримінального закон про звільнення від кримінальної відповідальності як попередження злочинності у військах // Російськийвоєнно-правовий збірник. 2004. № 1, квітень.
- 2) Скибицкий В.В. Відкидання кримінальної відповідальності держави і покарання. Київ, 1987.
- 3) Слуцький І.І. Обставини, виключають кримінальної відповідальності. М., 1965.С.29.
- 4) Степанов У. Відкидання кримінальної відповідальності у через відкликання примиренням з потерпілим // Російська юстиція. 2000. № 9
- 5) Кримінальну право. Загальна частина. Підручник для вузів. Відповідальні редактори - доктор юридичних наук, професорІ.Я. Козаченка з лікарем юридичних наук, професорЗ.А. Незнамова. - М.: Видавнича групаИНФРА-М-НОРМА, 2007. - 516 з.
- 6) Кримінальну право Росії. Загальна частина. Підручник. (під ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки Російської Федерації В.П.Ревина) - 2-ге вид.,испр. ідоп. - М.: ЗАТЮОстицинформ, 2009 р.
- 7) Хамаганова А.Х. - І. Проблеми кримінально-правового значення даних стосовно особи винного після звільнення його від кримінальної відповідальності у зв'язки України із діяльним каяттям // Журнал російського права. 2007. № 8.
- 8) Шаргородський М.Д. Питання загальної частини КК. М., 1955.С.130

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ